

Deklarasjovne Tjijhtjede Kånferaseste Saemieparlamentarigkeri luvhtie Árviesjávrrisnie, suehpeden 31 b. 2023

Saemieparlamentarigkerh saemiedigkijste Saepmesne naemhtie jiehtieh:

Mijjiej saemieh leah aalkoealmetjh Saepmesne. Guhkene báeries tijjeste mijjen almetjh daesnie bearkadamme jñh dajvide jaevride vaarjelamme störeemes háksojne jñh krööhkestimmie. Mijjiej biehkje Saepmien dajveste. Mijjen jieledje - mijjen kultuvre, kultuvrebarkoe jñh jieliehtimmie – sjiehtesovveme maam eatname maahta vedtedh jñh man jeenjem maehtebe vaeltedh namtah eatnamem snjiddjehtidh. Mijjen vuekie guktie jieledh nænnoes maahtoem kräepesje, tjelkevoetem jñh dovne almetjh jñh seabradahke tjuerieh jijtjedh dietedh vaeltedh.

Mijjiej saemieparlamentarigkerh Saepmesne, ektesne libie jijtje tjaalelth almetjh bijjelen 30 000 lähkosne Soemesne, Nöörjesne jñh sveerjesne.

Mijjiej jiehtebe Saepmesne dellie mijjiej libie åålmege, gusnie mijjen aalkoekultuvre jñh reaktah goh joekehts almetjh dååhkasjehteme.

Guktie jeahteme aerebi jiehteginie dah govhte parlamentarije kånferansij luvhtie jñh buerie háhkøjne jñh sinsitnien krööhkestidh europen parlamentarismen vuestie barkedh, buerie öövtiedimmiem buektiehtidh gusnie darjomh eevtiedidh dah naasjovne raastaj rastah.

Dååhkasjehtedh saemien åålmege seamma vyörtogs goh jeatjebh åålmegeh jñh mijjiej galkebe reaktam utnedh jijtjemse veartasjidh goh joekehts jñh daam krööhkestidh.

Dååhkasjehtedh rasisme lea faamoe mejtje jillie seabradakem deavhta jñh dihte lea maadtoe strukturelle jñh institisjonelle trægkenasse Europesne jñh noerhte rjñhkine.

1)Europen kruana uvtielasse guktie Europa kommisjovne buerkeste: **”båata Unionem jeatjadehtedh daaletje vååjnosne, buerie vierhtine jñh gaajtjeme ekonomije”** jñh aaj **” daalhkadahkem – jñh byjreskehaestemh jeatjadehtedh nuepiej mietie juktie ...målsome reakta gaajhkesidie båata sjiddedh.** Vitnemem Arktisne buektiehtidh jearsoe målsomem kräepesje, låtnoem vaeniedidh jñh mubpesth vihth nuhtjedh.

Goh aalkoealmetjh Europesne gaajhkhide pryövoeh eksploateringasse nyöjhkebe mijjen laantedajvijste tjaetsijste jñh mearoste, mijjen jáåhkesjimmiej namhtah juktie mijjen kultvrem, bearkadimmiem jñh jielemevuekiem vaarjelidh.

Byjjes kräepesjibie internaasjovne dirregidie dalleggh buektiehtidh almetji reaktaj bijre goh ILO 169, UNDRIP, ICCPR och ICESCR.

2)Gaajhkh aktörh dovne staaten sielth, barkøjne mejtje eatnamem jñh byjreskem tsevtsieh saemiej aerpjej dajvine, byöroe sijjen ohtsemisnie luhpien bijre, policyn utnedh guktie vaarjelidh, krööhkestidh jñh almetji reaktam jñh aalkoealmetjh dååhkasjehtedh.

Mijjiej stillebe almetjereaktadaltesh jñh policyeh tseegksovvedh gaajhkh aktöride Arktisne.

3) Jollemes dööppestovlen dääpmah joekehts staatine, saemien seabradahkese reaktam vedti, naasjovne staatelaaken vuestie.

Mijjiej mujhtiehtibie latjkoej dääpmaj bijre, jallh jeatjah konstruktijve darjomij bijre, jñh gosse ektesne barkedh jñh ráårestalledh, dellie maadtoe tjuara jearsoe årrodh jñh nænnoes ektiebarkose dah noerhte staati jñh saemiedigkiej gaskem .

4) Saemiej aerpiej jieleme vuekiejgumie, beapmoeh, vuekievoeth jñh aejliesvoete leah naakede mijjen kultuvren vierhtiedimmijste. Dah leah sjïere praxis mejtie kriepesjidh vaarjelidh, krööhkestidh, jñh däähkesjehteme dovne naasjovne jñh regionale daaltesinie. WHO jeahta” Healsoe lea buerievoete aajve fysiske, mentale jñh sosiale buerievoete jñh ij leah barre namtah skimtjeste jallh svñhtjemeheaptoste.

Mijjiej krïepesjibie dah noerhte staath laaken tjïrrh buektehth vaarjelimmiem saemiej sosiale jearsoevoetese.

5) Aerpievuekie beapmoej bijre lea vihkeles saemiej identitetese jñh kultuvrese. Beapmoekultuvre lea tjïelke jaepiejeerehtsen mietie jñh boelhkij mietie jååhta gåessie gååvnesh: muerjiej, ledtieh, sjædtoeh, sarvh, bovhts jñh smaavevijreme. Vihkeles maadtoe mannasinie saemien beapmoe dan buerie, lea raajne ovmurhkedh eatname jñh veaksehke, nænnoes jielemebyjreske. Saemiej öovre buerie vijreme – jñh jeatjah tjööngkemevuekieh destie beapmoejearsoevoete Arktisne lea.

Öovre vihkeles invasive sårhth heerredidh, juktie ij dah nuepiem åadtjoeh mijjen aerpie dajvine sjidtedh. Invasjovne orre sårhtijste stoorre aajhtoeh

Mijjiej, goh aalkoeåålmege, mijjen reaktam jiehtebe beapmoesuveränitetem jielije utnedh.

6) Dah smaave eatnememaelmieh Saepmesne, dejtie garre tsevtseme juktie dan jijnjem eatnamistie vaalteme dah minngemes 100 jaepieh. Naasjovneparkh, eatnamevaarjelimmiedajvh, biosfær-dajvh gelkieh ektiedajvem raastaj rastah aaj utnedh. Mijjiej jiehtebe mijjiej nænnoestamme ektiedajvem utnedh raastaj rastah juktie faamoevoetem vaarjelidh jñh globale baahkem däästoehidh. Internaasjovne dñrregh almetjereaktine däähkasjehtieh aalkoealmetjh reaktam utnieh jñhtjenænnoestæmman juktie dah åålmege. Daam ektie goh 1 Artigkelisnie FN.n Konvensjovnine jaepeste 1966 ekonomije, sosiale jñh kultuvre reaktaj bijre.

Mijjiej jiehtebe mijjiej reaktam utnebe, saemiej åålmegen jñhtjenænnoestimmiem nuhtjedh, raastenrastah saemieregijonem buektiehtidh, mijjen kultuvrem, biologiske velviesvoetem jñh bæetije biejjiem vaarjelidh.

7) Agenda 2030 lea darjomesoejhkesjimmie ulmine veaksehke seabradahkem buektiehtidh, buerie jieleme almetjidie jñh planetese. Agenda 2030:n ulmie jñh biehkieuulmie lea ellies jñh dejtie ij maehetieh juekedh jñh dah abpe njieljie stoeredahkh: ekonomije,

DÅÅHKASJEHTEME 2023-05-31

Åarjelsaemien gïelese jarkoestamme

sosiale, kultuvre jïh byjreske. Ulmie nommerer 15 Agendesne 2030 eevtjie :
Buektiehtimmiem vaarjelidh jïh stinkes nuhtjemem eevtjedh laantedaarjeme
ekosystemeste, buerie skåajjide nuhtjedh, saadteskidie heerredh.

Mijjïeh dååhkasjehtebe beapmoebearkadimmie gellie daltsh åtna, dovne healsoe,
buerie jielemem, gïele, identitete jïh bearkadimmie mejtïe ellies vååjnoem kriepesje jïh
stoerre barkoem saemien åålmegistie.

“Buerkestibie mijjïeh ektesne tjoerebe tjæллоestidh vaarjeldh jïh mijjen ektie aerpiem
maadtoeboelvijsste jåerhkedh saemie seabradahken bööremes gaavhtan, jïh mijjïeh
jåerhkebe mijjen ræjhkoes aalkoealmetjereaktah vaarjelidh, eatnamasse, jaevride jïh
eatnamemaelmide – mijjen åålmegi nuhtjemen gaavhtan daejtie dajvijsste dipmebaaletje
tïjjïe”.

Jåhkåmåhkken deklarasjovne. Citath jarkoestamme jiehtegistie voestes parlamerarije
kånfranseste Jåhkåmåhkkesne goevten 24 b. 2005.

Nordkalottfolket; Ulf Tore Johansen, Knut Einar Kristiansen, Gry Hege Warth, Sylvi
Pedersen Watne jïh Håvad Kristianen reservasjovnem Árviesjåvrrie-deklarasjovnen
vustie biejjïeh guktie nænnoestamme rasismen bïjre jïjtjedh uvtielassen gaavhtan.